

**РЕЗЮМЕТА НА РЕЦЕНЗИРАНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ
НА**

**ИВАН КЪОСЕВ, доктор по право, главен асистент
в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски”**

Монография „Държавната власт и политическите режими при действието на Търновската конституция”, „Държавната власт и политическите режими при действието на Търновската конституция”, УИ „Св. Климент Охридски”, 2018г., 312с.

Настоящата монография е посветена на представянето и анализа на държавната власт в процеса на конституционното учредяване и утвърждаването на Новобългарската държава. Открити са основните особености на формата на държавно управление, както и спецификите на политическите режими, наложили се в процеса на упражняването на държавната власт. Проследяват се процесите на мащабната трансформация и модернизация в българския политически, стопански и културен живот, благодарение на които България трайно се налага като значим фактор в Европейския югоизток.

В Глава I се проследяват процесът на изработване и приемане на Върховния закон на Новобългарската държава и постепенното изграждане на български политически елит. С правноисторически и правнополитически аргументи се обосновава правото на българския народ на национално обединение и на присъединяване към българската държава на териториите, принадлежащи към българското землище. В историята на новобългарската държава процесът на изграждане на модерен правов ред и неговите

конституционни основи е приоритетна задача. Тезата, която авторът поддържа и обосновава е, че Конституцията като правно-политически акт, осигурява фундамента на българската държава и на нейното гражданско общество и се явява правнополитическата основа за борбата за национално обединение и за стопански и културен възход. Представят се динамиката и драматичните обрати при изработването и приемането на българската конституция. Този процес е поставен в релевантния международноправен и вътрешнополитически контекст и на фона на многопосочните интереси, които се пресичат в района на Балканския полуостров и в по-широк план на територията на Югоизточна Европа. Извеждат се основните фактори, както и основните начала (политически и на икономически либерализъм, неприкосновеност на личността и защита на частната собственост), които допринасят за превръщането на Търновската конституция в един от най-демократичните и хуманни за времето си върховни закони. Представена и анализирана е структурата на българския Върховен закон, както и са разкрити правнополитическите специфики и последиците от избрания дизайн на разпределение на правомощията на висшите държавни органи. Въвежда се съвременен терминологичен апарат и съответни подходи за анализ на изследваните явления и процеси.

В Глава II Конституционна и законова уредба на държавната власт се представят статутът и правомощията на висшите държавни органи и се разкриват детайлите на институционалния дизайн на държавното управление, както и причините за реалния властови дисбаланс. Провежда се правноисторически анализ на характерното за този исторически период и за конституционната монархия функционално взаимодействие между законодателната и изпълнителната власт. Представени са спецификите на Великото народно събрание като орган на учредителната власт, както и на

Обикновеното народно събрание, като са открити неговите интегративна, законодателна, контролна и бюджетна функции. По този начин в историкоправната литература се въвежда модерен терминологичен апарат, който позволява по-задълбочено представяне и анализ на правнополитическата реалност и на историческите събития от разглеждания период. Този анализ позволява критични изводи относно фактическия дисбаланс на властовите правомощия на висшите държавни органи и съответните негативни последици, които настъпват в българския политически и в по-широк план обществен живот. Така се дава възможност за налагането на държавния глава- монарха, като доминиращ реактивен veto актьор на политическата сцена. Въвежда се понятието „veto актьор“, което е в обръщение от няколко десетилетия в западноевропейската юридическа наука, в областта на историята на българската държава и право. Приносен момент е акцентът върху правомощията на държавния глава в различните клонове на държавната власт като се поставя акцент върху патронажната власт на монарха и неговата решаваща намеса в законодателната политика, както и във външната политика на държавата. Също така като особено съществена се откроява легитимационната, интегриращата и комуникационната функция на държавния глава. Акцентира се върху особеностите и функциите на Тронното слово на монарха, което в този исторически период изпълнява важни функции в държавното управление- интегрираща, програмна и аналитично-ретроспективна.

Представят се статутът и правомощията на правителството, функционалното му взаимодействие с фигурата на държавния глава. Също така се представя процесът на създаването и развитието на българската армия като основен държавоподдържащ фактор, символ на националното

достойнство и средство за осъществяване на българския национален идеал през съответния исторически период.

Специално внимание е отделено на представянето и анализа на развитието на съдебната власт в Новобългарската държава. Очертават се най-съществените етапи от развитието на съдебната власт и постепенния процес на професионализация и окомплектоване на кадрите, както и законодателното обезпечаване на работата на магистратурата. Съществено внимание е отделено на представянето на съдоустройствените закони на новобългарската държава, както и на институционалната структура на съдебната власт с нейните ръководни и контролни органи, създадени по образците на най-развитите за времето си съдоустройствени системи в Западна Европа.

В Глава III Политическите режими при действието на Търновската конституция се проследява процесът на текущото държавно управление, в чиито рамки се развиват различни по своя характер политически режими, които независимо от своите специфики се легитимират чрез разпоредбите на Търновската конституция. Представена и анализирана е динамиката на развитие на партийната система. Обосновават се причините за фактическата промонархическа ориентация на водещите политически формации в периода до края на Първата световна война. Специално внимание е отделено на анализа на някои по-характерни политически и институционални проявления на тези режими, развили се в разглеждания период, каквито са Държавният съвет при управлението на княз Александър Батемберг, сложните коалиционни управленски конфигурации след държавния преврат от 9 юни 1923г. и „безпартийното управление“ след деветнадесетомайския преврат през 1934г. Очертава се процесът на модернизация и европеизация на българската държава и българското общество, както и на българските стопанска и финансова система. Анализират се стратегиите и конкретните

действия на българските държавни глави в насока овладяването на ключови позиции в държавното управление с оглед прокарването на тяхната управленска линия и в по-широк план налагането на авторитета на държавната власт. Чрез използването на социоправния подход се изясняват механизмите, по които титулярите на държавните институции упражняват своите правомощия и правноисторическите последици от тяхната дейност. По този начин се изяснява реалната роля на тези институции в развитието на Новобългарската държава в съответния исторически обусловен социалнополитическия контекст. Представят се конкретни примери на управленски действия и противоконституционни практики, които водят до negliжирането на принципите на демократизма и законността в държавното управление. Така се изяснява спецификата на авторитарните политически режими на българските държавни глави княз Александър I, цар Фердинанд I и цар Борис III, както и причините за създадения фактически институционален властови дисбаланс. Заедно с това се проследява динамиката на партийното строителство и партийния живот на Новобългарската държава като се извеждат характерни дълготрайни тенденции, обуславящи политическите отношения в този исторически период, което позволява формирането на определени изводи, открояването на закономерности и извеждането на обобщения.

Въз основа на представянето и правнополитическия анализ на държавното управление в периода на Балканските войни и на Първата световна война се изясняват причините за настъпилите национални катастрофи, довели до крушението на българския идеал за национално обединение и до невъзможност за присъединяването към България на откъснатите територии с военностратегическо, икономическо и демографско значение. Също така се представят и негативните последици за българската държава и българското

общество от този развой на историческия процес. По този начин става възможно разкриването на причините, довели до тежки антидемократични и противоправни актове и действия в поствоенния период, които причиняват дълбоки разломи в националната тъкан и спират нормалното конституционносъобразно развитие на политическия процес, на стопанското развитие и в по-широк план на обществените отношения.

SUMMARY

The monograph presents the analysis of the development of Bulgarian state through the process of constitutional establishment and development of the state after the Russian-Turkish liberation war (1877- 1878). The main special features of the type of Bulgarian state governance and also the specialities of the political regimes are thoroughly outlined. The research enlightenes the processes of vast transformation and modernization of the Bulgarian political life and the economical development. The analysis of the historical facts and political relations gives a clear and indisputable notion of the Bulgarian state as a leading power at the European South-East region.

The research comprises three chapters as follows

Chapter I presents the political situation after the bulgarians' liberation and the process of state foundation-building, including the work of the Great national assembly which creates the Bulgarian Lex Fundamentalis. Also at this chapter is presented the specific structure of Turnovo constitution and the fundamental principles which create it's democratic, humane and progressive spirit. Special attention is given to the contribution of the constitutionalism to the development of the Bulgarian nation and Bulgarian state and the political relations under the sign of the rule of Law.

Chapter II deals with the detailed presentation and analysis of the structure of the state governance in accordance with the constitutional framework and the relevant legal principles. Consecutively are presented the different branches of the supreme ruling institutions with the special attention on the figure of the Head of state- the monarch, the parliament, the judiciary and the Bulgarian armed forces.

Chapter III is devoted to the presentation and analysis of the process of state governance and political regimes during the relevant historical period. Special attention is given to the main trends and legal and political acts, which serve as landmarks and typical examples of Bulgarian social, economical and political environment. Special attention is given to the formulation of scientific conclusions concerning the observed legal-political acts, political actions and the certain determined consequences which Bulgarian state and society endure during the relevant historical times.

**Монография „Теория за рационалното и хуманното законодателство”
„Теория за рационалното и хуманното законодателство”, УИ „Св.
Климент Охридски”, 2018г., 253с.**

Представеният научен труд е посветен на изследване на нормативната проекция на правото – законодателството. Очертават се определени параметри на рационалността и хуманността в този специалноюридически контекст. Така се изгражда една нова правнотеоретична конструкция. Въз основа на направените теоретични изводи и обобщения се формулира дефиниция на рационалното и хуманното законодателство. По този начин се утвърждават критериите за перфектния нормативен акт, на които следва да отговаря всеки законодателен продукт.

Понятията „рационалност” и „хуманност” са представени и терминологично изяснени от позициите на теорията на правото като стожери на човешката цивилизация и култура. В продължение на столетия тези понятия са били използвани, обогатявани и развивани от поколения философи, обществени дейци, учени. В определени исторически периоди посочените понятия са служили като идеологическо ядро на научни школи и управленски тенденции и модели. Във всеки следващ исторически период съдържанието им се е обогатявало и актуализирало с нови, допълнителни характеристики.

В Глава I на монографията се представя правнополитическата еволюция на идеите и нормативните модели относно рационалното и хуманно регулиране на обществените отношения чрез правото. Проследяват се най-съществените етапи и стъпки в тази насока, както и правноисторическата приемственост, която позволява изграждането и защитата на модела на правовата, демократична и социална държава. Засилено внимание е отделено на анализа на историческия процес и на историческите значимите факти и събития,

които служат като жалони по пътя към правова и демократична държавност и свободно гражданско общество.

Глава II е посветена на изграждане и представяне на правнотеоретичния модел на рационалното и хуманното законодателство. Обосновава се необходимостта от създадената Теория за рационалното и хуманното законодателство, която да предостави достоверни и научно обосновани резултати. Въз основа на създадената научна основа на изследването и чрез представянето и анализа на релевантни примери от юридическата практика се извеждат рационалните и хуманните признаци, иманентни за модерното законодателство. Така става възможно формулирането на дефиниция на рационалното и хуманното законодателство, която да обслужва както отрасловите юридически дисциплини, така и работата на законодателната власт при изработването на бъдещи правнополитически и нормативни актове и при изменения и допълнения на текущото законодателство. Въз основа на изградената правнотеоретична дефиниция се извеждат и основните начала, които обуславят спецификите на модерното законодателство на правовата и демократична държава. Също така се въвежда и апробира с конкретен пример от законодателната практика иновативен Метод на комплексна оценка на законодателните актове и съответният Цикъл на комплексната оценка.

В Глава III на монографията се представят правно-логическите, системните и функционалните способности и фактори за създаване на рационално и хуманно законодателство. Теоретичните постановки са подкрепени с представянето и анализа на конкретни примери от правнополитическата и юридическата практика. По този начин се представят съвременният правно-технически инструментариум за създаването на рационално и хуманно законодателство, както и връзката и взаимната обусловеност между правовата държава, политическите партии, гражданското общество и неговите структури. Като

правно-логически способности за създаване на рационално и хуманно законодателство се обособяват способите на формалната логика, както и способите на нормативната модална логика. Сред системните фактори и способности за създаване на рационално и хуманно законодателство са открити целта на закона, системната организация на съдържанието на нормативните актове, съчетаването на нормативни текстове и икономията на закона. Специално внимание е отделено на представянето на политиката и политическите отношения в модерната правова държава, моралът като водещ функционален фактор в съвременното социално управление (включително публичният и професионалният морал) и ролята на гражданското общество и неговите структури. По този начин става възможно поставянето на правната наука и нейните теоретични приноси в служба на свободното и развиващо се гражданско общество и правовата, демократична и социална държава на XXI век.

“Theory of rational and humane legislation”

SUMMARY

The monograph "Theory of rational and humane legislation" (Sofia, Publishing House "St. Kliment Ohridski", 2019, 255p.) represents a theory of legislative policy and sets the model and the criteria for the creation of perfect legal normative acts.

In Chapter I is presented a broad-based legal-historical analysis of the ideas and regulatory models for regulation and protection. Considerable attention is paid to the New Age period and to the essential inalienable principles of social governance. In developing the topic are outlined two guiding principles - rationality and humanity, and respective legal and political implications.

Also at the research paper (Chapter II) after a profound analysis of legal-political doctrines and schools and legal-political practice is formulated

the original definition of rational and humane legislation to serve as a criterion for assessing the legislative acts. Thus the existing theoretical formulation assists as a scientific matrix to all legal branches and actual legislative practice.

In Chapter III of the monograph paper are presented the tools to compose perfect legal-normative regulations: legal-logical means, system and functional methods, as well as the factors contributing to the creation of a rational and humane legislation- morality, public and professional ethics. Special emphasis is put on the issues of morality and its varieties, which are crucial for creating and supporting the democratic public order under the principles of Rule of Law. Also are presented the fundamental issues concerning the tools of formal logic and modal logic during the law-making process at the modern Etat de Droit.

СЪДЕБНАТА ВЛАСТ В ПРАВОВАТА И ДЕМОКРАТИЧНА ДЪРЖАВА, Е-списание Jus romanum “Justizia”- www.iusromanum.eu, 2015г.

Статията е посветена на анализ на съдебната власт като държавоподдържащ сегмент в правовата и демократична държава. Специално внимание е обърнато на правноисторическото наследство на Древен Рим и неговото значение в плана на историческата приемственост за изграждането на фундамента и за развитието на правораздаването в правовата и демократична държава. В сравнителноправен план са представени основните правнополитически парадигми на устройството на съдебната власт и правотехническата постановка за нейното ефективно и компетентно функциониране в правовата държава на XXI век. В аналитичен план се извеждат факторите за повишаване ефективността на съдебната власт. В систематизиран вид са открити императивните предпоставки и изисквания за функционирането на независима и ефективна съдебна система с оглед адекватен отговор на проблемите и предизвикателствата на съвременната правна реалност.

The Judiciary at the modern Etat de Droit

SUMMARY

The article is devoted to presentation and analysis of the judicial branch of the state governance under the contemporary rule of Law model. Special attention is given to the legal-historical heritage of Ancient Rome concerning fundamental principles, some basic legal notions, roman legal acts and techniques of jurisprudence. Concerning the main issue of the paper, the leading legal-political

paradigms of organization and functioning of this sector of the state governance are analytically presented with some crucial scientific conclusions. Also the main preconditions and factors for functioning of the judiciary are revealed with reference to the adequate response of the problems and challenges of the XXI century. The article presents some new suggestions concerning the necessary changes in judiciary at the post-communist states in transition period towards real functioning of *État de droit*.

Политико-правните концепции и идеи на Джон Лок и Шарл Монтескьо за правовата и за демократичната държава

Сп. Съвременно право, 2015, № 5, с. 28- 41.

Статията е посветена на представяне и анализ на възгледите на двама от най-ярките представители на политическата мисъл от епохата на Просвещението- Джон Лок и Шарл Монтескьо относно принципите и формите на държавно управление. Специално внимание е обърнато на ролята на тези идеи и концепции за движението към правова и демократична държава. В аналитичен план се извеждат основните правнополитически понятия, с които боравят изследваните автори- гражданско общество, обществена сигурност, разделение на властите, законност, равенство. Така се откроява приносът на Джон Лок и Шарл Монтескьо за извършване на еволюционния преход от абсолютна монархия към нови форми на управление и политическо поведение, съответстващи на фундаменталните изисквания на рационалността и хуманността.

Summary

Political-legal conceptions and ideas of John Locke and Charles Montesquieu- Landmarks on the road towards Rule of Law, democracy and Etat de droit

The article is devoted to presentation and analysis of the views and contributions of the great political philosophers John Locke and Charles Montesquieu. These ideas are presented on the background of this unique atmosphere (context)- the age of Enlightenment and its immortal representatives. In analytical way are presented the basic legal-political notions which had become the intellectual tools of the time-political (civil) society, social security, social contract, division of the state

authorities, legality, equality before the Law. Thus are outlined the contributions of John Locke and Charles Montesquieu concerning the evolutionary transition from absolute monarchy to new forms of state governance and political behaviour, based on the fundamental requirements of rationality and humanity. These ideas and concepts serve as a genuine fundamental necessary landmarks in the movement towards a stable consistent civil society, rule of Law, legality, equity and a sufficient level of social inclusion during the following decades.

Семинарните занятия по Обща теория на правото – отговорност и предизвикателство. – Съвр. право, № 1, 2007, 66-74.

Статията представя задачите и особеностите на провеждането на семинарни занятия със студентите- първокурсници и основните методики на преподаването на правна теория и юридическо мислене с оглед изграждането на базисни юридически познания и формирането на способности за самостоятелно мислене и работа с юридически текстове и с нормативни актове. Представени са разнообразни иновативни техники и методики при работата по основните проблеми на правната теория и юридическата лексика и терминология.

SUMMARY

The article presents the process of seminar exercises with Law students and the fundamental teaching methods and modern didactical techniques in direction creating basic legal knowledge and legal argumentation. Also are presented various modern legal techniques necessary through the process of presentation of the fundamental problems of legal theory and legal terminology.

„24 години парламентарна демокрация. А сега накъде?”- Сп. Общество и право, бр. 2, 2013г.

Статията представлява обзор и анализ на българската правнополитическа реалност в периода на прехода към правова и демократична държава със специален акцент върху парламентарната демокрация. Открояват се основните проблеми на българския парламентаризъм и новоизградената партийна система и се представя авторска позиция относно необходимите промени, които да допринесат до реалното възприемане на принципите на парламентаризма и правовата държава.

SUMMARY

The article presents analysis of Bulgarian legal-political environment during the transition towards Rule of Law and democracy. Special attention is given to the peculiarities of Bulgarian parliamentary democracy. Also are outlined the crucial problems and legal-political shortages and is presented an author's scientific view concerning the necessary changes so as to fulfill the actual implementation the principles of parliamentary democracy, legality and Etat de Droit.

„Държава и общество в криза. Правно-политическата дилема- промени и/или ценности”- Студия. Сп. Общество и право, бр. 18, 2013г.

Студията представя основните проблеми на прехода от планова икономика и еднопартийна система към многопартийна система и реална парламентарна демокрация. На критична оценка са подложени някои необмислени и крайни предложения за подобряване на работата на публичните институции. Открити са възможните решения, включително чрез законодателни промени, за преодоляване на възникналите тежки социалнополитически проблеми, довели до сериозна политическа и икономическа криза. Анализират се проблемите на функционирането на многопартийната система и се представят предложения за подобрения. Специален акцент е поставен на необходимите промени в изборното законодателство, в правната уредба на работата на парламента и в подобряването на властовия баланс на правомощията на висшите държавни органи.

SUMMARY

State and society at crisis. Legal-political dilemma- changes and/or values, Law and society, № 18, 2013.

The study presents main problems during the transition from planned economy and socialist political system to political pluralism and parliamentary democracy. The author outlines some possible legal-political solutions and also certain radical and harmful ideas concerning the state governance are presented and rejected with solid legal-political argumentation. Special attention is given to the necessary changes in electoral legislation, legal framework of the parliament and improvement of the prerogatives' balance between supreme state authorities.

„Украинският преход към правова и демократична държава”- Сп. Общество и право, бр. 12, 2014г.

Статията представя процеса на преход към правова държавност и конституционното учредяване на украинската държава след разпадането на СССР. Очертана е сложната картина на геополитически влияния, икономически проблеми и недостатъците на прохождащата многопартийна система и институционална властова структура в тази държава със стратегическо местоположение на европейския континент. Извеждат се конкретни предложения за необходимите законодателни промени и политически решения, които биха могли да подобрят функционирането на правовата държава и свободното гражданско общество.

The Ukrainian transition towards Rule of Law and democracy , Society and Law, № 12, 2014

The article presents process of transition towards Rule of Law and democracy during the constitutional establishment of independent Ukrainian Republic after the collapse of the great Soviet empire USSR. The complex puzzle of geopolitical impact, economical problems and political and institutional shortages is presented and elucidated. Also are outlined some grounded suggestions concerning the necessary legal-political changes which should benefit the better functioning of the Ukrainian state and development of the independent civil society.

„Държавна власт и правосъдие в условията на преход- румънският опит”- Сп. Общество и право, бр. 5, 2015г.

Статията представя процеса на преход към правова държавност и формирането на модела на парламентарна демокрация в Република Румъния след разпадането на блоковата социалистическа система. Представят се многобройните правнополитически проблеми и недостатъците на проходащата многопартийна система и институционална властова структура в тази държава. Провежда се детайлен анализ на реформите в сектор Правосъдие и на конкретните законодателни и структурни промени, които водят до сериозно повишаване на функционалния капацитет на съдебната система като основен държавоподдържащ сегмент. Оттук се извежда заключението, че единствено необходимите законодателни промени и политически решения, предприети своевременно и решително могат да подобрят функционирането на правовата държава и институциите на публичната власт.

State governance and Judiciary during the transition- Romanian experience, Society and Law, № 5, 2015

The article presents process of transition towards Rule of Law and parliamentarian democracy at Republic of Romania after the collapse of socialist international bloc system. The various legal-political problems during this hard period which Romania endures are presented. Special scientific attention is given to the status and reforms in Judiciary, where Romanian competent authorities have fulfilled a vast spectrum of reforms and improvements. These reforms have concerned the integrity of the magistrates' staff, increasing the level of self-governing of Judiciary, improvement of payment and working conditions, improvement of the penal legislation etc. These necessary reforms and

improvements benefit immensely the functional capacity of the Romanian judicial system as a solid state-holder institution, the most solid defender of Rule of Law, democracy and free civil society.

„Законите на логиката в нормотворческата и в правоприложната дейност”- В: Сб. „Право и права. Сборник в памет на проф. д-р Росен Ташев”. София, УИ „Св. Климент Охридски”, 2016г.

Статията представя основните закони и принципи на логическото мислене в процеса на създаването на правни нормативни актове и в правоприлагането. Представени са законите и методите на формалната логика и на деонтичната логика в процеса на конструирането на правните разпоредби. Тук по-специално внимание е отделено на метода на абстракцията в нормотворческата дейност, както и на използването на деонтичните логически правила при изграждането на нормативната база. Също така е представена спецификата на т.нар. алетически модалности в процеса на нормотворческата дейност. На следващо място е представена ролята на формалната логика в сферата на правоприлагането, където законите на формалната логика се ползват в процеса на анализа на фактите и обстоятелствата по делата и при доказването, както и при обосноваването на различни хипотези и аргументирани предположения.

The Laws of Logic in Legal drafting and Law Enforcement - In: "Law and rights. Collection in memory of Prof. Dr. Rosen Tashev". Sofia, Publishing House "St. Kliment Ohridski ", 2016 , 145-153.

The article presents fundamental Laws and principles of legal argumentation during the process of legal drafting and law enforcement. The Laws of formal logic and normative deontic logic are presented. Special attention is given to the presentation the Method of abstraction at legal drafting and deontic logical rules in the lawmaking procedures. Also are presented alletic modalities at the legal drafting. The second part of the research paper is devoted to the role of formal logic at the law enforcement and especially the use of formal logic through the process of legal analysis and judicial prove of the relevant data and circumstances concerning the examined respected official civil or penal cases.